

monumentenzorg

en archeologie

nieuwsbrief 43, juni 2014

Gouda

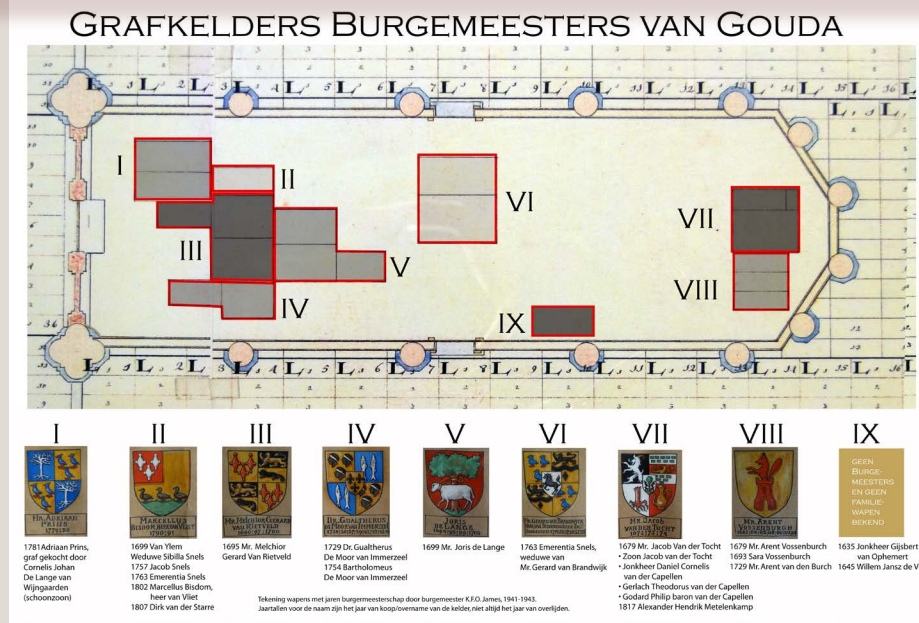
Een bijzonder graf in de Sint-Janskerk

Begin mei 2014 is gestart met het funderingsherstel van het koor van de Sint-Janskerk. Dit was nodig om te voorkomen dat er door verzakking van de bodem scheurvorming zou kunnen ontstaan. Hoewel het archeologisch onderzoek nog in volle gang is, kunnen we nu al spreken van zeer interessante archeologische vondsten.

bovenkant grafkelders

18^e eeuwse zerkenkaart

kelder III met overblijfselen van de familie Van Rietveld

De kolommen in het koor van de Sint-Janskerk zakken net iets sneller dan de omliggende kerkmuren, en hoewel het om minimale verzakkingen gaat, kan dat op termijn wel problemen veroorzaken. Daarom moeten alle kolommen in het koor worden voorzien van extra funderingsbalken en heipalen. Om dat mogelijk te maken moet het hele koor worden ontgraven tot een diepte van ongeveer 1,5 meter.

Op basis van het archeologisch vooronderzoek was de verwachting dat een deel van het koor reeds verstoord zou zijn, met name het gebied rondom de pilaren dat bij een eerdere restauratie al was weggegraven. In het centrale deel van het koor was, voor zover bekend, nog niet gegraven. Hier zouden dus begravingen bewaard gebleven kunnen zijn. Op basis van een 18^e eeuwse zerkenkaart wisten we dat er in het koor diverse grafkelders lagen, waarvan in elk geval een deel bewaard gebleven kon zijn. De werkzaamheden zouden daarom onder archeologische begeleiding worden uitgevoerd. Bij intacte begravingen zou een archeologische opgraving volgen.

Stevige en zeer netjes afgewerkte grafkelders

Die opgraving bleek al een stuk eerder dan verwacht noodzakelijk, want direct onder de betonnen vloer werd de bovenkant aangetroffen van de grafkelders. Al snel werd duidelijk dat alle grafkelders die op de zerkenkaart waren aangegeven bewaard waren gebleven! Ze zijn na de restauratie, rond 1900, volgestort met zand en puin. Daarna zijn ze afgedekt met een laag oude grafstenen en bouwfragmenten, met daaroverheen de betonvloer.

Het onderzoek naar de kelders is op het moment van schrijven nog in volle gang. Vijf van de acht aanwezige kelders zijn inmiddels onderzocht. Daarbij blijkt dat het gaat om stevige, zeer netjes afgewerkte grafkelders met wit gestucte wanden en een vloer van rode plavuizen. Drie kelders bleken leeg te zijn: de begravingen zijn hier in het verleden al uitgehaald. De vierde kelder bevatte weliswaar veel los skeletmateriaal, maar hierin was geen anatomisch verband meer te herkennen.

De complete familie Van Rietveld

In de vijfde kelder was het beeld anders. Deze kelder bleek namelijk nog niet leeggehaald. Op de bodem van de kelder werden zes begravingen aangetroffen, keurig op een rij. Waarschijnlijk betreft het hier de complete familie Van Rietveld, begraven tussen 1700 en 1720. Van die familie is uit de bronnen het een en ander bekend. Melchior Gerard van Rietveld was dijkgraaf van de Krimpenerwaard. Ook was hij regent en burgemeester van Gouda tussen 1672 en zijn overlijden in 1700, op 45-jarige leeftijd. Hij had in totaal tien kinderen, waarvan er vier overleden voordat ze drie jaar oud waren. Deze kinderen zijn niet in de grafkelder begraven, wat niet ongebruikelijk was. Ook zijn eerste dochter, overleden in 1696 toen ze negen jaar oud was, ligt vermoedelijk niet in de grafkelder begraven. Mogelijk was de kelder in dat jaar nog niet gebouwd. Wie er behalve Melchior Gerard wel in de kelder kunnen liggen, zijn zijn vrouw Catharina, twee zoons van 19 en 20 en zijn twee volwassen dochters. Verder onderzoek aan het botmateriaal moet uitwijzen of dit beeld klopt met de begravingen en of we dus

echt de familie Van Rietveld gevonden hebben.

Rondom de begravingen waren de handvatten en spijkers nog zichtbaar van de grafkisten. De kisten zelf zijn grotendeels vergaan. Bij twee skeletten werden manchetknopen aangetroffen in de kleuren groen en roze. Of het hier mannen of vrouwen betreft moet nog worden onderzocht. Verder werd een stuk geplooid textiel gevonden, met daaraan nog een knoopje. Of het hier om een zakdoek gaat of de resten van de mouw van een gewaad is nog niet duidelijk. Maar hoe dan ook is het een bijzondere vondst, omdat dit soort kwetsbaar textiel meestal niet bewaard blijft!

Nu al een zeer geslaagd project

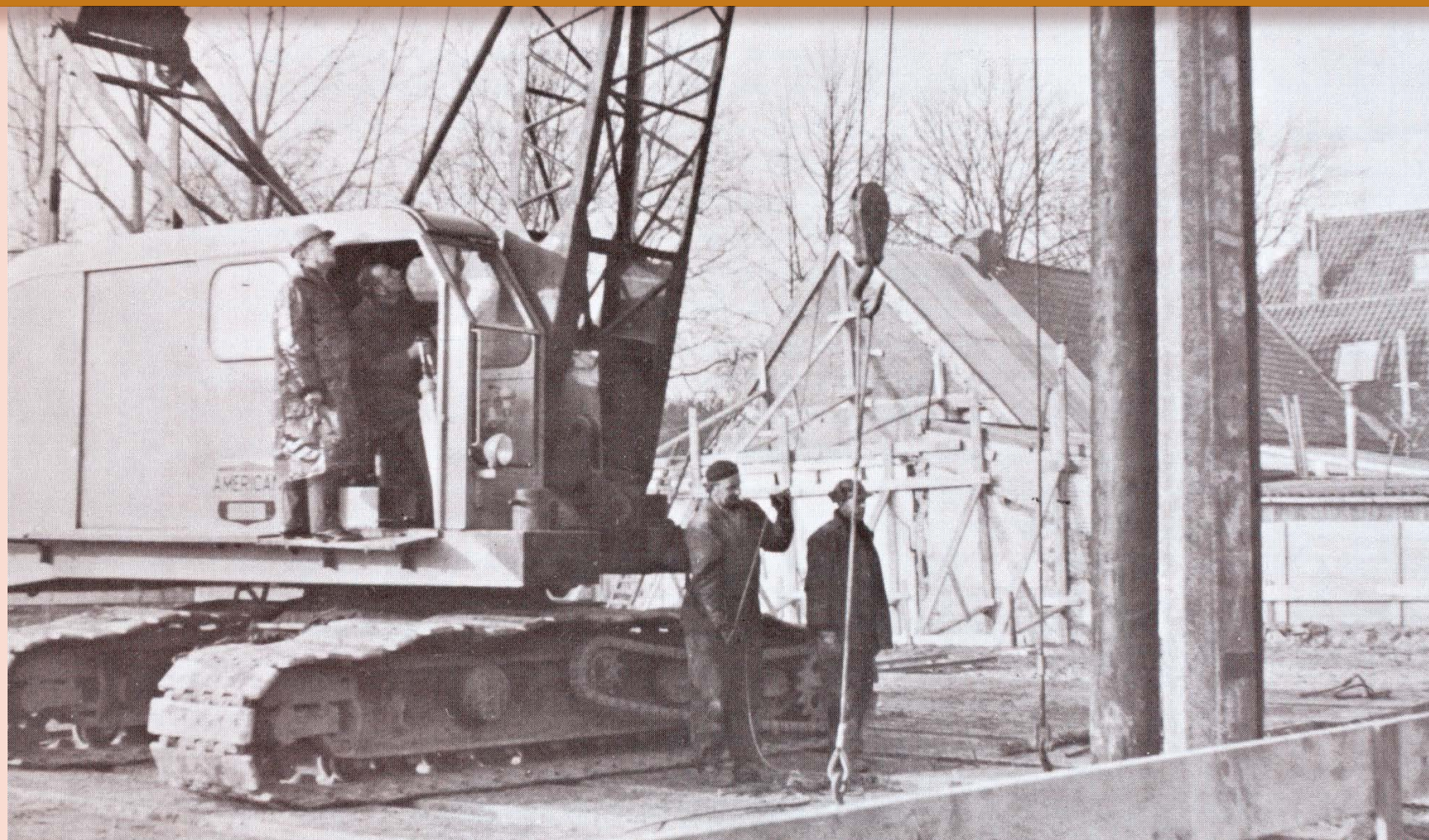
Het archeologisch onderzoek in de rest van de kerk loopt naar verwachting nog tot eind juni door. Het levert, naast zeer grote hoeveelheden eerder verstoord menselijk botmateriaal, nog enkele interessante zaken op. In de koorgang zijn namelijk diverse intacte begravingen aangetroffen, waaronder een kind van ongeveer twee en een pasgeboren baby. Verder komen er allerlei mooi bewerkte natuurstenen fragmenten naar boven. En net achter het koor zijn de uiteinden aangetroffen van de voorganger van de Sint-Janskerk uit 1413. Al met al is het dus nu al een zeer geslaagd project. Mogelijk wordt dat na het uitgraven van de laatste grafkelders nog interessanter. In een volgende nieuwsbrief komen we hier uitgebreid op terug!

Nieuwe multifunctionele bestemming voor oude Chocoladefabriek

De Chocoladefabriek is het nieuwe onderkomen van verschillende instellingen; de Stadsbibliotheek, het Streekarchief Midden-Holland, de Drukkerswerkplaats Gouda en Kruim - eten & drinken. Het is een prachtige nieuwe plek voor iedereen uit Gouda en omstreken én natuurlijk voor andere nieuwsgierige mensen.

Het gebouw aan Klein Amerika heeft een interessante geschiedenis. Bij velen is het pand bekend als voormalig stadskantoor, maar het is oorspronkelijk gebouwd als fabriek. Vanaf 1972 was hier 12 jaar lang de Chocoladefabriek van Steenland gevestigd. In de jaren zeventig bouwt het Goudse familiebedrijf Steenland deze chocoladeverwerkingsfabriek aan de, zoals toen geheten, Fluwelen Singel. In deze fabriek kwamen jarenlang talloze chocolade sigaretten, munten en holle figuren van de band afrollen. De fabriek was zijn tijd ver vooruit; een moderne fabriek met het nodige technisch vernuft.

Duizenden liters vloeibare chocolade zijn hier door de fabriek gestroomd. Om uiteindelijk als mooi verpakte chocoladeproducten over de wereld te worden verspreid. Het productieproces, de machines die hier stonden, de verhalen van de mensen die er werkten: dat alles is door ontwerper Florian de Visser zichtbaar gemaakt in de nieuwe

Chocoladefabriek. Hij dook in de archieven, sprak met oud-directeur Gerard Steenland en tekende vervolgens een uniek vloerontwerp, waarin je kunt zien hoe de Chocoladefabriek destijds was ingericht.

Voortaan kun je zeven dagen per week in de Chocoladefabriek terecht. De bewoners hopen dan ook dat dit voor alle Gouvenaars en andere geïnteresseerden een plek zal zijn waar je kunt kijken, lezen en delen. En natuurlijk kunt genieten van bijzondere ontmoetingen, rijke historie en culturele bedrijvigheid. Iedereen is van harte uitgenodigd om de Chocoladefabriek te verrijken met zijn of haar kennis, ideeën en verhalen. Kom kennis maken!

De Chocoladefabriek, Klein Amerika 20, 2806 CA Gouda

De Chocoladefabriek, in één generatie gebouwd

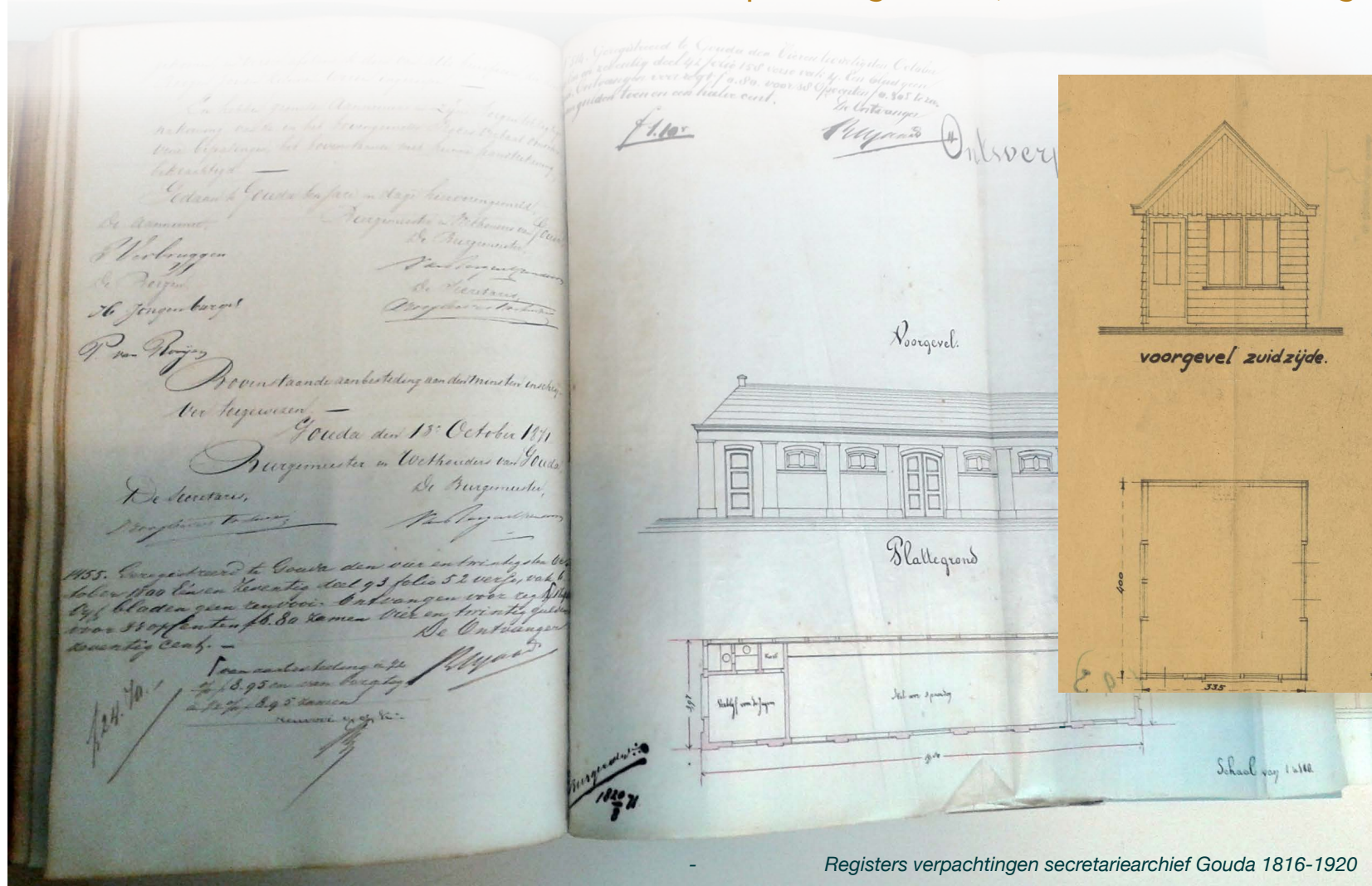
'Als je op de plaats van bestemming bent aangekomen en je dat machtige nieuwe gebouw voor je ziet oprijzen, dan sta je toch wel even met je ogen te knippen en denkt dan bij jezelf: hoe is het mogelijk dat zoiets in wezen in één generatie tot stand is gebracht? Het gehele productiebedrijf heeft airconditioning en is van dubbel zonzvrij thermoplane glas voorzien. Door het aanbrengen van al deze voorzieningen heeft men de temperatuur en de vochtigheidsgraad volkomen in de hand. Dit is een eerste vereiste voor het vervaardigen van eersteklas chocolade producten.'

(bron: anoniem verslag uit het jubileumboek dat in 1974 verscheen ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van Steenland.)

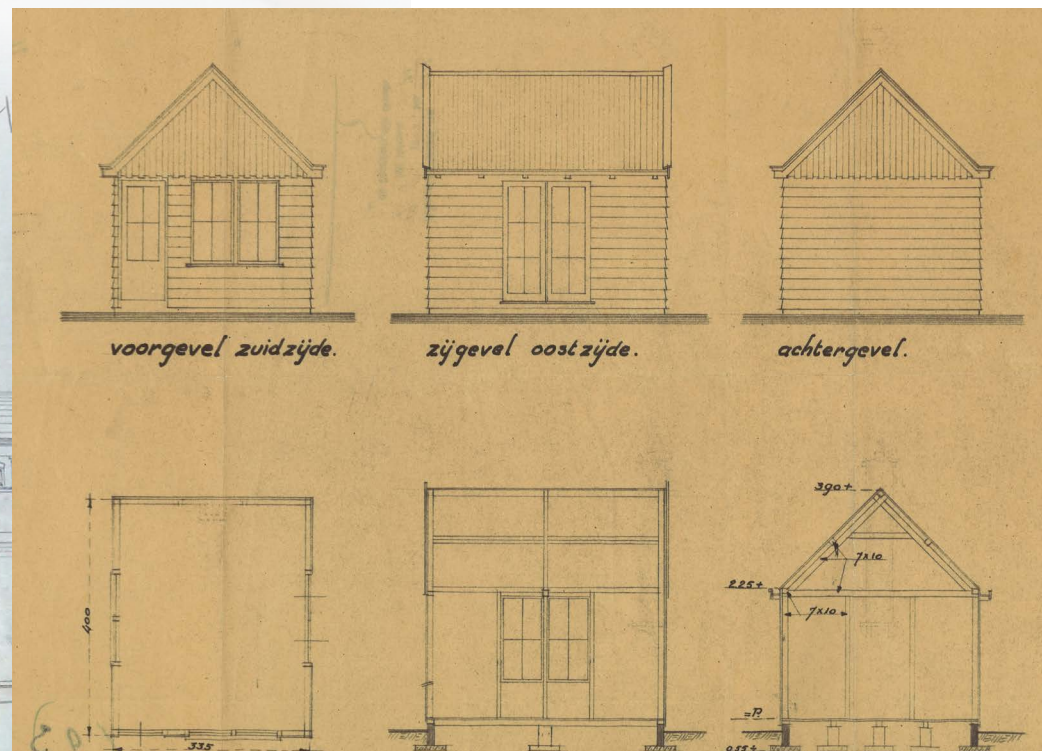

Bijzondere vondsten in archief van zeven kilometer

Zoals in de vorige nieuwsbrief al werd aangekondigd, gaat het Streekarchief Midden-Holland binnenkort verhuizen. En zoals dat gaat met verhuizingen, worden alle hoeken en zolders overhoop gehaald. Alle archiefstukken worden verpakt en gelabeld, zodat na de verhuizing alles snel weer op zijn plek kan staan.

Registers verpachtingen secretariearchief Gouda 1816-1920

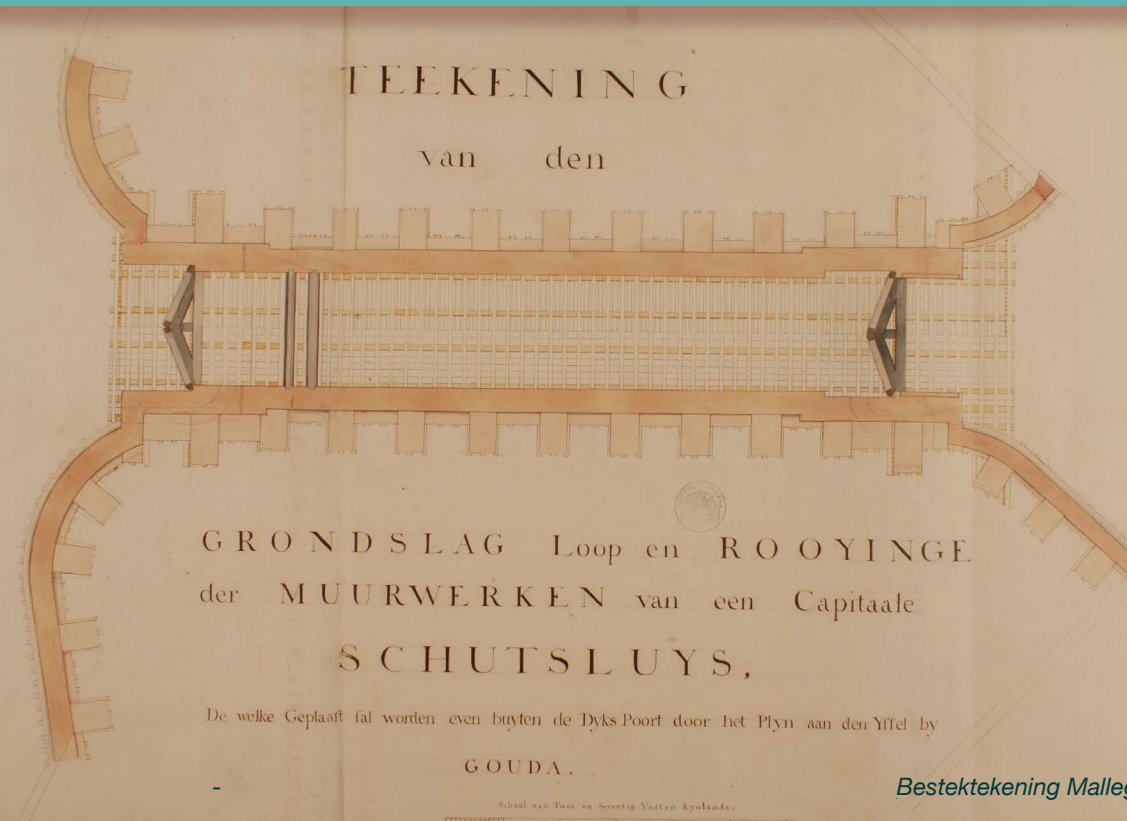

Bouwtekening ijscotent Graaf Florisweg

Ruim zeven kilometer archief moet er worden verhuisd. Een standaard archiefdoos is 11 centimeter breed. Dat betekent dus dat er tienduizenden van die dozen, naast andere en bijzondere formaten, straks in de verhuishagens worden geladen. Maar daarvoor moet eerst alles op orde zijn om die zeven kilometer dozen straks weer terug te kunnen vinden. Met deze omvangrijke operatie is het archief al een paar jaar bezig. Oude inventarissen worden opnieuw bekeken en soms zelfs herschreven.

Onduidelijke relatie met het archief

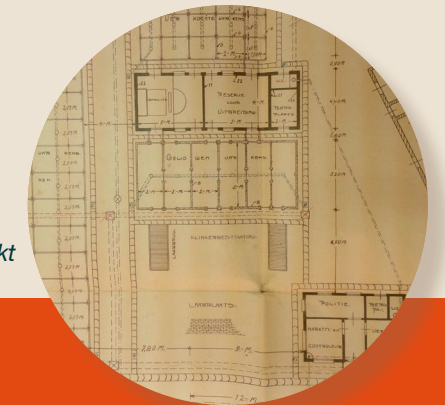
Het systematisch doorwerken van alle inventarissen en de beschrijvingen levert soms leuke vondsten op. Zo is er de rubriek 'stukken waarvan de relatie met het archief niet duidelijk is'. Zelfs de archivaris kon de context van het beschreven stuk niet meer achterhalen. Sommige beschrijvingen zijn soms ook niet meer volledig te maken. Zo werd er in 1944 een bouwvergunning afgegeven voor een houten gebouwtje voor de verkoop van consumptie-ijs, maar de precieze locatie is niet bekend. Wellicht hebt u er wel eens een ijsje gekocht of is er misschien nog een foto van. We horen het graag via info@samh.nl

Bestektekening Mallegatsluis 1784

Varkens- en veemarkt

Plattegrond Varkens- en veemarkt

Voor die bouwvergunningen komen vaak aanvragen tot inzage in de studiezaal. Logisch, want voor een nieuw bouwplan heb je bestaande plattegronden, doorsneden en berekeningen nodig. De meeste bouwtekeningen dateren echter pas van na 1900. Vanaf die tijd was het namelijk verplicht om een vergunning, inclusief tekeningen, aan te vragen voor bouw of verbouw van een pand. Oudere bouwtekeningen zijn er dus eigenlijk niet te vinden in onze collectie. Maar heel af en toe zijn ze wel bewaard, soms op onverwachte plaatsen. In het negentiende-eeuwse secretarie-archief van Gouda zit een reeks registers, met de wat vage omschrijving: 'Registers houdende de overeenkomsten van huur en verhuur, van koop en verkoop enzovoort betreffende de eigendommen der gemeente'. In de lijvige boeken zijn echter naast pacht- en leveringscontracten van de gemeente ook bestekken met bijbehorende tekeningen te vinden. Dus bent u op zoek naar gegevens over een openbaar gebouw uit deze periode? Dan moet u zeker eens langskomen op Klein Amerika 20 Gouda, de Chocoladefabriek.

Nog ouder is een stuk uit de topografische historische atlas, met de uitgebreide omschrijving 'Teekening van den grondslag loop en rooying der muurwerken van een capitaale schutsluys, de welke Geplaatst sal worden even buyte de Dyks Poort door het Plyn aan den Yssel by Gouda. Profil en stand-teekening van een der Bajoersmuuren met zyn vleugels.' Voor degene die het nu duizelt: het betreft een bestektekening van de Mallegatsluis uit 1764. En wist u dat er vroeger een heuse varkens- en veemarkt was gevestigd in Gouda? In het archief van de dienst openbare werken vinden we een uitgebreid dossier uit 1925 met de aanleg van biggenbakken en varkenshokken en benodigde riolering. Deze 'nieuwe veemarkt' bevindt zich op het oude kazerneterrein (nu Agnietenstraat). Er werd zelfs een restaurant voor de veehandelaars gebouwd.

Geïnspireerd om onderzoek te komen doen? U bent van harte welkom. Houd er wel rekening mee dat vanwege de verhuizing er tussen 3 mei en 5 augustus 2014 helaas geen originele archiefstukken aangevraagd kunnen worden. Voor meer informatie, ook over onze nieuwe locatie in de Chocoladefabriek op Klein Amerika 20, kunt u kijken op onze website www.samh.nl

Handige zoektips

- **Zoek met behulp van symbolen:** Gebruik een sterretje * of een vraagteken om meer zoekresultaten te krijgen. Zoek bijvoorbeeld op Waag in het bestand Afbeeldingen en u krijgt 377 treffers. Als u twee sterretjes toevoegt (*Waag*), zijn er ineens 656 treffers. Ook omschrijvingen met 'waaggebouw' en 'kaaswaag' worden nu namelijk getoond.
- **Zoek creatief:** Archiefstukken en foto's worden soms uitgebreid, maar soms ook heel summier beschreven. We willen graag alles zo uitgebreid mogelijk omschrijven, maar met zeven kilometer archief kunt u begrijpen dat we al blij zijn dat alles enigszins toegankelijk is. Als u dus zoekt naar informatie over het station, gebruik dan ook termen als spoorwegen, treinverkeer etc. Maak uw zoektermen ook niet te specifiek. Bijvoorbeeld Oosthaven 10 (het huidige Museum Gouda) kan ook op foto's staan, waar alleen Oosthaven als omschrijving is gebruikt. Hebt u bij het zoeken naar bouwtekeningen andere informatie, zoals een (oud) kadastraal nummer, een eigenaar of een alternatief adres? Probeer ze dan allemaal om meer te kunnen vinden.
- **Zoek systematisch:** Bedenk welke instelling met het gebouw te maken gehad kan hebben en blader door de inventaris van deze instelling. Wellicht zijn er dossiers bewaard gebleven over onderhoud of verbouwing van een pand. Sommige gebouwen hebben meerdere functies gehad met verschillende gebruikers of eigenaren.
- **Vraag de archiefmedewerker om hulp:** Wellicht al voor de hand liggend, maar het komt vaak genoeg voor dat een archiefmedewerker toevallig iets tegengekomen is, wat u niet zo gauw gevonden had.

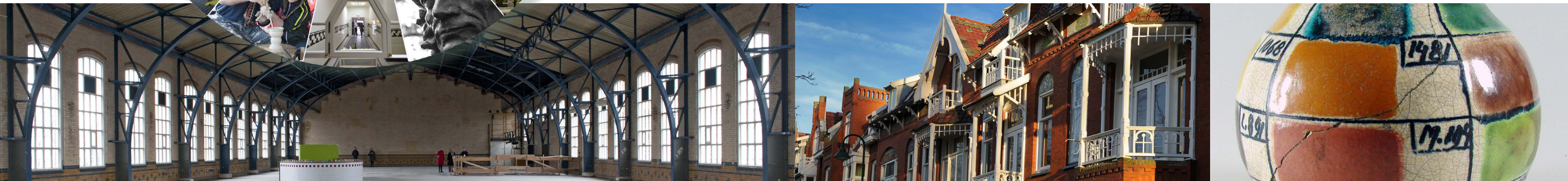
Werken met erfgoed: *wat betekent dat?*

Nieuwe erfgoedvisie voor Gouda

Sinds november 2013 heeft Gouda een nieuwe erfgoedvisie: 'Werken met Erfgoed'. De titel geeft aan dat het erfgoed steeds in beweging is en wat er moet gebeuren om het komende 100 jaar veilig te stellen. De erfgoedvisie is daarmee niet alleen het nieuwe beleidskader voor de instandhouding, maar juist ook voor de ontwikkeling en het gebruik van het Goudse erfgoed. Bovendien is ze bedoeld als inspiratiedocument om de toekomst van het erfgoed gezamenlijk vorm te geven.

'Werken met erfgoed' is tot stand gekomen met de uitkomsten uit enkele discussieavonden met de betrokken partijen in de stad. Ze biedt ruimte voor en geeft richting aan de noodzakelijke hervormingen, en onderbouwing en achtergronden bij de discussie over bezuinigingen in tijden van schaarste. Maar ook nieuwe inzichten en het wegvallen van het Stedelijke Vernieuwingsfonds maken hervormingen en keuzes noodzakelijk.

De erfgoedvisie zal inhoudelijk worden uitgewerkt langs drie sporen of thema's:

Spoor 1: Werken met waarden

Dit spoor richt zich op inzicht geven in mogelijkheden, samenhang en beleving van het erfgoed. Het gaat om het preciezer beschrijven van het eigen karakter van de stad (de 'genius loci') en het in kaart brengen daarvan. De centrale vraag is: waarin onderscheidt Gouda zich van andere steden? Er wordt een centraal kennisplatform gebouwd waar de kennis en expertise uit de stad bij elkaar wordt gebracht en als basis dient voor educatie en bezoekersinformatie. Door verhalen te vertellen en informatie te ontsluiten wordt de toeristische aantrekkelijkheid nadrukkelijk verbonden met de historie. Verder zal de bescherming van waardevolle zaken uitgaan van de contextgerichte benadering. Dat wil zeggen: eenheid van boven- en ondergronds erfgoed, eenheid van gebouwd erfgoed en materiaal in musea en archieven en eenheid van stad en Groene Hart. Het unieke watersysteem speelt daarin een grote rol. Daardoor maken losse objecten steeds deel uit van een groter geheel. Concrete acties zijn onder meer:

- Ontsluiten erfgoed informatie gemeente en koppelen aan kennis en informatie van derden (lokaal kennisnetwerk).
- Stimuleren van inspanningen door kleine en grote inves-

teerders en belanghebbenden.

- Waarden en verwachtingen in kaart brengen en aandachtspunten en prioriteiten vastleggen in beleidskaart.
- Effectievere maar terughoudende beschermingsmethodiek.
- Quickscan naar en aanpak van zakkende bodem en bedreigde bebouwing in de binnenstad.

Spoor 2: Stimuleren onderhoud en duurzaamheid

Dit spoor staat voor goed rentmeesterschap. Het gaat om het stimuleren van planmatig onderhoud en passend gebruik. Tegelijkertijd gaat het om het aanspreken van eigenaren op hun eigen verantwoordelijkheden. De Gemeente Gouda heeft daarbij een voorbeeldfunctie met het eigen bezit. Door voorkeur te geven aan effectvolle bestedingen en door prioriteiten te stellen, worden middelen in tijden van schaarste het best verdeeld. Ook worden duurzaamheidsmaatregelen waar mogelijk ingepast. Concrete acties zijn onder meer:

- Alternatieve financieringsvormen in beeld brengen (instellen van een revolverend fonds).

- Handleiding voor duurzaamheid en milieumaatregelen bij monumenten.

Spoor 3: Bevorderen gebruik en exploitatie

Langs dit spoor wordt actief ingezet op de aanpak van leegstand en herbestemming. Daarbij geven we de voorkeur aan vastgoed met maatschappelijke meerwaarde; denk aan erfgoedwaarden, werkgelegenheid en duurzaamheid. Centraal in deze aanpak staan het faciliteren van geschikt gebruik, het bevorderen van de samenwerking tussen marktpartijen en gemeente en het creatief meedenken in herbestemmingsopgaven. Andere speerpunten zijn het uitdragen van inspirerende voorbeelden, eenvoudige regelgeving, snelle processen, flexibelere bestemmingen en de inzet van opbrengsten uit toerisme en grondexploitaties voor herstel van erfgoed. Concrete acties zijn onder meer:

- Oprichten van een Stadsherstel- of Monumentenfonds voor beheer en ontwikkeling van monumentaal vastgoed.
- Inzet van opbrengsten uit grondexploitaties, gemeentelijke belastingen of andere economische kostendragers.
- Oprichten van Expertteam waarin makelaardij, eigenaren, ontwikkelaars en gemeente samenwerken.

De Erfgoedvisie is te downloaden via www.gouda.nl: 'werken met erfgoed'

Met de erfgoedvisie zijn zeven manieren vastgesteld waarmee de nieuwe coalitie in overleg met 'de stad' richting zal geven aan een evenwichtige uitwerking van de erfgoedvisie:

1. Samenhang centraal stellen
2. Duidelijk zijn op inhoud
3. Ontwikkelingsgericht investeren
4. Delen van verantwoordelijkheden
5. Inzetten van kennis en expertise uit de stad
6. Samenwerken tussen partijen en sectoren
7. Oriënteren op de rol van de gemeente

Zonnewijzer op het Albert Plesmanplein (1961)

Sinds de jaren '60 stond de zonnewijzer, omringd door berken, op de rotonde van het Albert Plesmanplein. In december 1961 werd deze rotonde geopend. Tegelijkertijd opende de heer Nico Both zijn nieuwe witlofkwekerij NiBo aan de Thorbeckelaan. Ter gelegenheid hiervan schonk hij de gemeente een aanzienlijk bedrag om 'op het Plesmanplein een monumentaal accent aan te brengen'. De gemeente besloot voor deze plek een zonnewijzer te laten maken. Het ontwerp werd door de Goudsche Machinefabriek gemaakt. Dit bestond uit een 1.40 meter hoge betonnen sokkel met daarop een zonnewijzer (diameter van 2.50 meter) met een nevenzonnewijzer als versiering. Op onderdelen werd bladgoud gebruikt. Resultaat: een imposante bol die het plein inderdaad een monumentaal accent gaf.

Nieuwe plek voor de *zonnewijzer*

In nieuwsbrief nummer 40 stond een kort berichtje over de op handen zijnde restauratie van de zonnewijzer. Omdat het een bijzonder object is gaat dit artikel wat dieper in op de achtergronden en de nieuwe plek.

Zonnewijzer met tijdsaanduiding, maar zonder stift (2009)

De nieuwe plek van de zonnewijzer: het Nieuwe Park

Wat doet een zonnewijzer?

Een zonnewijzer is een instrument dat, met behulp van de zon, de tijd aanwijst. Meestal in de vorm van een vlak waarop de tijd valt af te lezen aan de plaats waarop de schaduw van de schuin voorgeplaatste stift valt. De zonnewijzer van het Plesmanplein wordt een armillaarsfeer genoemd (armilla=ringen en sphaera=bol). Dat is een model van het zonnestelsel waarin ringen de banen van hemellichamen voorstellen. In het midden bevindt zich een stift of metalen pen, die zijn schaduw werpt op de ringen van de bol. Hij loopt precies door het midden en is, schuin omhoog, op de Noordpool aan de hemel gericht. Ongeveer in de richting van de poolster. De schaduw van de stift valt dan de hele dag op de binnenkant van de grootste ring die haaks op de stift is geplaatst. Op deze ring staat de tijdsaanduiding zodat precies te zien is hoe laat het is. Als de zon schijnt natuurlijk..

Verplaatsing en restauratie

Omdat de rotonde aan het Plesmanplein verdween en werd verbouwd tot een kruispunt, verdween ook de zonnewijzer. De zonnewijzer verkeerde inmiddels in slechte staat en herplaatsing op een andere plek werd niet meer overwogen. Maar vanuit de raad werden initiatieven ontwikkeld en diverse instanties benaderd om de zonnewijzer niet verloren te laten gaan. Het wijkteam Nieuwe Park adopteerde de zonnewijzer en ging op zoek naar sponsors voor de restauratie en een goede plek in de buurt om de wijzer te plaatsen. Dankzij bijdragen van het Prins Bernhard Cultuurfonds, Bunnik's Logistics, een in de buurt gelegen bedrijf, en een schenking van Stichting Jac. Bezemer kon de klus worden geklaard. In eerste instantie door leerlingen van Het Segment, maar het werk bleek te omvangrijk vanwege de gespecialiseerde apparatuur die nodig was.

Daarop heeft het Goudse bedrijf Slangen Staal de restauratie op zich genomen. Aan de hand van oude foto's en tekeningen zijn vrijwilligers van het wijkteam daarna met het schilderwerk aan de slag gegaan. Dat is precisiewerk omdat alle cijfers en details exact op de goede plek moesten komen te staan. Ook het plaatsen van de zonnewijzer moest nauwkeurig gebeuren.

Nieuwe plek

Het wijkteam is op zoek gegaan naar een nieuwe plek voor de zonnewijzer. Die is gevonden op de kop van het Nieuwe Park. Vanaf de entree van het park aan de Nieuwe Gouwe is de zonnewijzer goed zichtbaar. Bovendien is hij makkelijk bereikbaar, waardoor je de wijzers beter kan lezen.

Het aanleggen van de fundering (de zonnewijzer met sokkel weegt 8 à 9 ton) is in oktober vorig jaar door het wijkteam uitgevoerd met de nodige hulp van de Goudse Betoncentrale. Sindsdien staat de zonnewijzer weer in volle glorie te pronken op zijn nieuwe plek. De formele 'onthulling' was op 14 april dit jaar in aanwezigheid van familieleden van de firma Both, de oorspronkelijke schenker.

‘Op reis’ thema

Open Monumentendag 2014

Zaterdag 13 september is weer zo’n dag die in de agenda hoort! Dan is het namelijk Open Monumentendag. Vorig jaar was het thema Macht en Pracht, dit jaar is gekozen voor Op Reis.

Een extraatje dit jaar is het Open Monument van de Maand, een landelijk evenement dat in juni plaatsvindt in Gouda. Onder de titel Gouda Waterstad staan alle zaterdagen in juni in het teken van het unieke waterstelsel van Gouda en vinden er verschillende activiteiten plaats.

Zoals gebruikelijk verschijnt ter gelegenheid van Open Monumentendag een nieuwe Erfgoud. In dit magazine leest u over reizigers van toen en nu, herbergen, hotels, treinen, trams, oude en nieuwe wegen en over de aan- en afvoer van producten en materialen. Vanaf eind juli ligt het magazine voor u klaar in de Goudse boekwinkels.

Meer weten: www.monumentenstad.nl